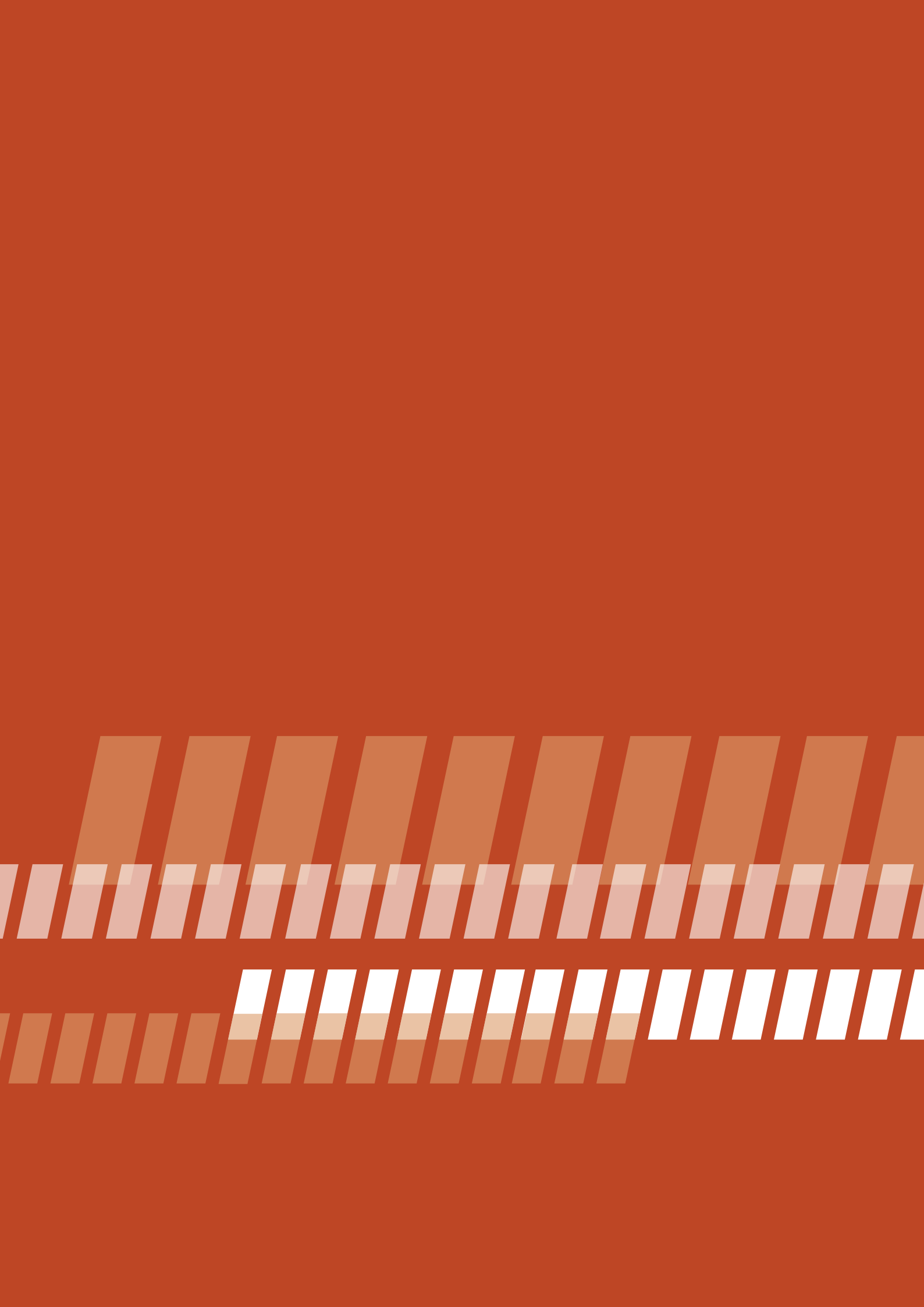

Raport DELab UW

Kariera dwutorowa sportowców w Polsce: diagnoza sytuacji

Raport z analizy danych zastanych
oraz badań ilościowych i jakościowych

Streszczenie

Raport DELab UW

KARIERA DWUTOROWA SPORTOWCÓW W POLSCE: DIAGNOZA SYTUACJI

RAPORT Z ANALIZY DANYCH ZASTANYCH
ORAZ BADAŃ ILOŚCIOWYCH I JAKOŚCIOWYCH

STRESZCZENIE

DELab UW 2015

---

delab.uw.edu.pl
delab@uw.edu.pl

Raport przygotowany przez zespół

w składzie:

Dr Renata Włoch

kierownik projektu, autorka raportu

oraz

Joanna Szaflik

organizacja badania jakościowego, analiza danych jakościowych,
prowadzenie wywiadów fokusowych i indywidualnych

Marcin Podziemski

organizacja badania ilościowego, analiza danych ilościowych

Patryk Mikulski

analiza danych zastanych, wsparcie techniczne

Justyna Pokojska

prowadzenie wywiadów fokusowych

Katarzyna Skóra

prowadzenie wywiadów indywidualnych

Antoni Zieliński

prowadzenie wywiadów indywidualnych

Anna Majos

wsparcie techniczne

Dr hab. Katarzyna Śledziewska

konsultacja metodologiczna badania

Dr Joanna Konieczna-Sałamatin

konsultacja metodologiczna ankiety oraz schematu analizy danych

Maja Rynkowska

redakcja językowa

Joanna Strelnik

projekt okładki

Zakład Graficzny UW

druk i oprawa, zam. 1468/2015

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

CELE BADANIA

Raport przedstawia wyniki badań przeprowadzonych na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki. Przedmiotem badań były realia sportowców uczących się i/lub pracujących w celu zidentyfikowania:

- głównych trudności (barier) wiążących się z łączeniem nauki i/lub pracy z karierą sportową i określenia stopnia powszechności ich występowania;
- odsetka sportowców wskazujących niewielkie problemy lub ich brak w łączeniu kariery sportowej z edukacją, studiami lub karierą zawodową;
- kontekstu instytucjonalnego kariery dwutorowej za pośrednictwem analizy udogodnień/utrudnień organizacyjnych oraz proceduralnych na uczelniach wyższych w zakresie możliwości łączenia edukacji z karierą sportową.

METODOLOGIA BADANIA

Cel badawczy osiągnięto przez połączenie analizy danych zastanych, analizy jakościowej i analizy ilościowej. W ramach analizy danych zastanych przebadano regulacje 23 szkół wyższych; analizę uzupełniono wnioskami z wywiadów indywidualnych przeprowadzonych z przedstawicielami uczelni. Badania jakościowe objęły 30 wywiadów jakościowych oraz dwa wywiady grupowe (fokusowe) z uczniami szkoły sportowej oraz studentami. Badania ilościowe polegały na przeprowadzeniu ankiety elektronicznej; wypełniło ją 410 respondentów.

WYNIKI BADANIA

Podstawowe bariery w łączeniu nauki i sportu, które zidentyfikowano w wyniku badania, to:

- Niewystarczająca elastyczność rozwiązań umożliwiających dostosowywanie grafiku treningów i wyjazdów na zgrupowania i zawody do harmonogramu roku szkolnego/akademickiego.
- Zbyt słabe wsparcie uczących się sportowców ze strony związków sportowych.
- Niewystarczający poziom i niestabilność finansowania, co sprawia, że sportowcy albo korzystają ze wsparcia rodziny i późno usamodzielniają się finansowo, albo podejmują pracę zarobkową, co powoduje ich nadmierne obciążenie i może niekorzystnie wpływać na wyniki sportowe.

Okolo połowa sportowców deklaruje brak problemów w łączeniu sportu z nauką i/lub pracą. Uderzający jest fakt równego rozkładu odpowiedzi pozytywnych i negatywnych na pytanie dotyczące trudności doświadczanych w związku z łączeniem nauki i sportu (45% do 45%). Łączenie sportu i nauki przychodzi najłatwiej sportowcom, którzy uczą się jeszcze w szkole średniej. Większe trudności pojawiają się na studiach, zwłaszcza, gdy sportowiec musi podjąć pracę. Warto pamiętać, że przejście między szkołą średnią a studiami pokrywa się zazwyczaj w czasie z przejściem z poziomu juniora na poziom seniora, co często oznacza intensyfikację treningu i konieczność mierzenia się z bardziej doświadczonymi sportowcami.

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

Odsetek sportowców wskazujących brak lub niewielkie problemy w godzeniu kariery sportowej z edukacją lub karierą zawodową:

Łącznie dla sportowców uczących się (w szkole wyższej i szkole ponadgimnazjalnej) (317 osób, z których 59 osób uczy się i pracuje jednocześnie), odsetek ten wynosi 45. Dla tych sportowców, którzy wyłącznie pracują (48 osób), odsetek ten wynosi 44.

Odrębnie należy zanalizować poziom postrzeganych barier w grupie sportowców nie pracujących i nie uczących się. Z oczywistych względów nie zadawano im pytania dotyczącego trudności w łączeniu sportu oraz nauki i/lub pracy. Za zbliżony wskaźnik postrzeganych trudności można uznać odpowiedź na pytanie dotyczące możliwości łączenia sportu z nauką i/lub pracą: 7 na 10 respondentów z tej grupy stwierdziło, że nie widzi możliwości łączenia sportu z nauką i/lub pracą.

Odsetek sportowców wskazujących brak lub niewielkie problemy w godzeniu kariery sportowej ze studiami.

Odsetek sportowców uczących się w szkole wyższej (221), którzy wskazują na brak lub niewielkie problemy z łączeniem sportu i nauki wynosi 39. Odsetek ten spada do 37, gdy na pytanie to odpowiadają pracujący studenci (55).

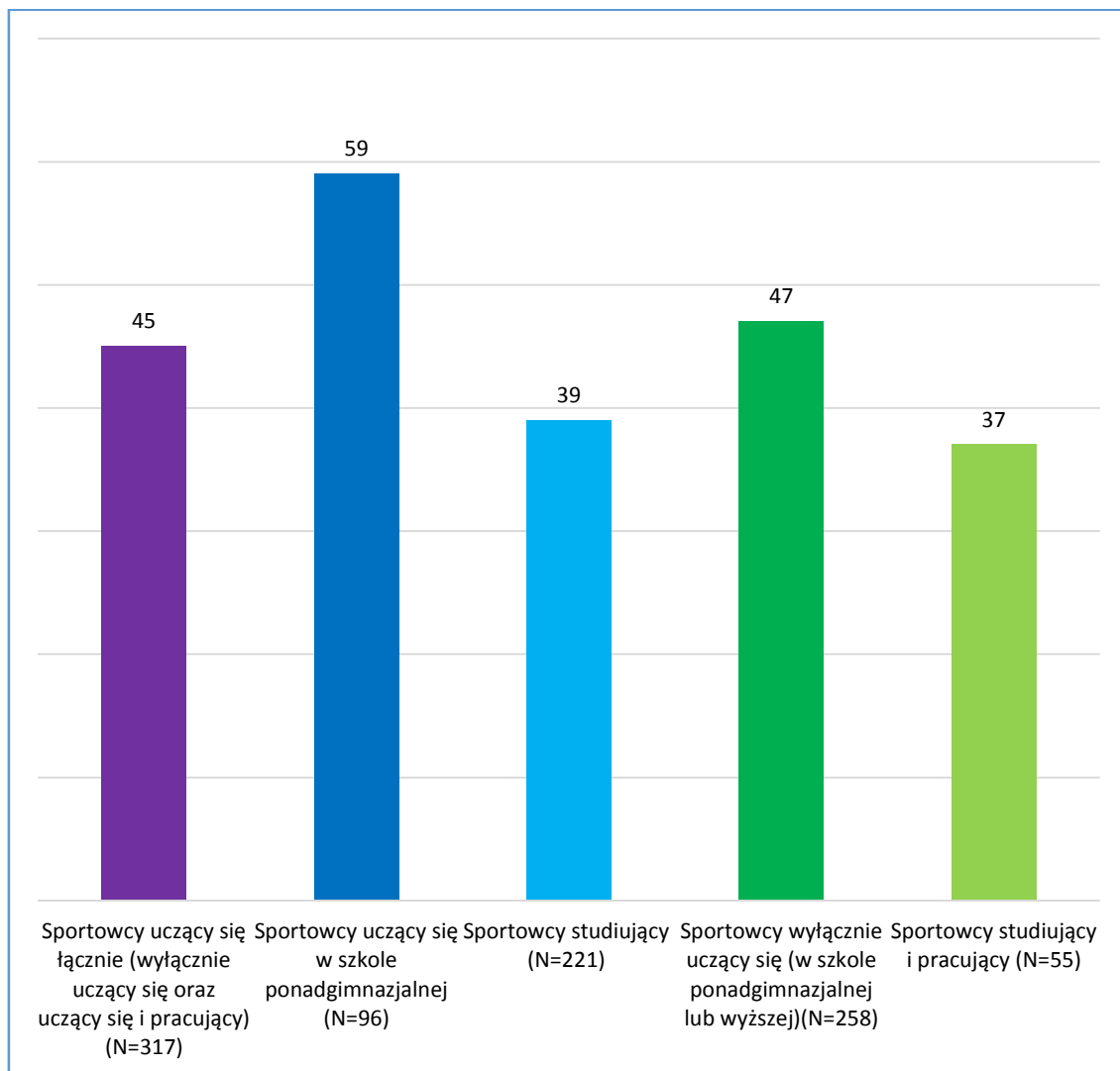
W poniższej tabeli zaprezentowano wskaźniki szczegółowe dla grup sportowców wyodrębnionych w badaniu.

Tab. 1. Wskaźniki szczegółowe: odsetek odpowiedzi „zgadzam się” (łącznie „zdecydowanie się zgadzam” i „zdecydowanie się nie zgadzam”) w odniesieniu do stwierdzenia „Nie mam żadnych problemów z łączeniem sportu i nauki” i/lub „Nie mam żadnych problemów z łączeniem sportu i pracy”

Grupa sportowców	%
Sportowcy uczący się łącznie (w tej grupie znaleźli się też sportowcy uczący się i pracujący) (N=317)	45
Sportowcy uczący się w szkole ponadgimnazjalnej (N=96)	59
Sportowcy uczący się w szkole wyższej (N=221)	39
Sportowcy wyłącznie uczący się (w szkole ponadgimnazjalnej lub wyższej)(N=258)	47
Sportowcy uczący się i pracujący (N=59)	44
Sportowcy uczący się w szkole wyższej i pracujący (N=55)	37
Sportowcy wyłącznie pracujący (N=48)	44

Rys. 1. Odsetek sportowców deklarujących brak barier w łączeniu sportu i nauki w poszczególnych grupach

Kariera dwutorowa, zwłaszcza łączenie sportu i edukacji, jest naturalnym wyborem dla większości sportowców. W związku z tym należy wypracować rozwiązania, które umożliwią sportowcom osiągnięcie wysokich wyników sportowych, a równocześnie – uzyskanie dobrej jakości wykształcenia i doświadczenia zawodowego, dzięki któremu bez większych problemów wejdą na rynek pracy po zakończeniu kariery zawodniczej.

- Zalecamy **skupienie działań na uczących się sportowcach** – raczej na sportowcach studiujących niż uczących się w szkołach średnich.
  - Wyniki naszych badań jasno dowodzą, że dla zdecydowanej większości pracujących sportowców podjęcie pracy było życiowym wymogiem, a nie przyszłościowym wyborem (gdyby tylko dostawali odpowiednie finansowanie, poświęciliby się raczej karierze sportowej). Naturalnie edukacja powinna zakładać nabywanie wiedzy, kompetencji i

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

umiejętności przydatnych na rynku pracy, w tym również praktyki zawodowej. Sportowcy uczący się w szkołach ponadgimnazjalnych rzadziej doświadczają problemów z łączeniem sportu i nauki.

- Zalecamy podjęcie działań na rzecz ułatwienia „okresu przejścia” między poziomem szkoły ponadgimnazjalnej a poziomem szkoły wyższej, co wiąże się zazwyczaj z przejściem z poziomu juniorskiego na poziom seniorski. Działania te powinny polegać zwłaszcza na zapewnieniu wsparcia psychologicznego oraz pewnej stabilizacji finansowej (np. w postaci stypendium przyznawanego na czas, gdy studium sportowiec nie ma jeszcze możliwości zdobycia stypendium uczelnianego).
- Zalecamy reformę systemu stypendiów przyznawanych sportowcom przez polskie związki sportowe i inne instytucje związane ze sportem:
  - **Stypendia powinny mieć charakter długoterminowej inwestycji w sportowca**, tj. powinny być przyznawane na dłuższy okres; kontuzja lub czasowo gorsze wyniki nie powinny powodować utraty stypendium, ponieważ zbyt często wiąże się to z ryzykiem rezygnacji z kariery sportowej.
  - **Stypendia uczelniane powinny być przyznawane wybitnym sportowcom już na pierwszym roku.**
  - **Należy zadbać o to, by system stypendialny nie zniechęcał sportowców do kształcenia się i realizacji ambicji zawodowych w innych obszarach niż sportowy.** Stypendia powinny wspierać zwłaszcza studiujących sportowców, tak żeby w trakcie studiów nie musieli podejmować pracy zarobkowej; nasze badania pokazują, że najbardziej obciążeni są ci sportowcy, którzy uczą się i pracują jednocześnie, co może mieć wpływ na poziom ich wyników zarówno w sporcie i nauce.
- Zalecamy promocję elastycznych form kształcenia sportowców w szkołach średnich, a zwłaszcza w szkołach wyższych.
  - MSiT powinno zalecać **wprowadzanie i rozszerzanie rozmaitych form indywidualnej organizacji nauki.**
  - MSiT powinno promować **wprowadzanie form nauki na odległość**, przede wszystkim kursów internetowych, które pozwalają studiującym sportowcom swobodnie kształtować harmonogram pracy naukowej i treningów.
- MSiT powinno prowadzić **szeroką akcję informacyjną skierowaną do władz uczelni** na temat specyficznej sytuacji edukacyjnej sportowców i ich potrzeb związanych z kontynuacją kariery sportowej.

Wniosek z analizy istniejących rozwiązań pokazuje, że kluczowe znaczenie ma prosportowość uczelni i życzliwość ich władz, kadry wykładowców oraz pracowników administracji w stosunku do sportowców. Akcja ta powinna naświetlać korzyści, jakie daje szkołom wyższym przyciąganie chcących studiować sportowców (m.in. marketingowe, co dostrzegły już niektóre szkoły prywatne i np. UAM; w kontekście niżu demograficznego dobre warunki dla sportowców mogą być wyróżnikiem uczelni, *vide* przykład ALK). Warto promować już wypracowane dobre rozwiązania i modelowe dobre praktyki, np. na wzór AWF Katowice.

- Warto też skłonić uczelnie do **zbierania danych na temat sportowców na etapie rekrutacji**, co pozwoliłoby lepiej monitorować sytuację sportowców na poszczególnych uczelniach.

- Zalecamy **wprowadzenie instytucji rzecznika praw studiujących sportowców**.

Należałoby się zastanowić nad instytucjonalnym zakotwiczeniem takiej instytucji (przy MSiIT czy przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego). Rzecznik powinien reprezentować sportowców, informować ich o istniejących możliwościach łączenia sportu i nauki oraz pośredniczyć w kontaktach z uczelniami. Obecność rzecznika powinna być rozpromowana wśród sportowców, a kontakt z nim powinien być łatwy i szybki, najlepiej za pośrednictwem mediów społecznościowych. Warto promować tworzenie stanowisk pełnomocników ds. sportu na uczelniach, na których studiuje znacząca grupa sportowców, oraz w szkołach sportowych. Osoby takie powinny wspierać sportowców w łączeniu nauki i uprawiania sportu.

- Dziedziny związane ze sportem/aktywnością fizyczną i zdrowiem publicznym są stale rozwijającym się i dobrze rokującym sektorem gospodarki. Dla dużej grupy sportowców to praca w sektorze sportowym lub okołosportowym jest wyborem naturalnym i preferowanym. MSiIT powinno działać na **rzecz tworzenia i wspierania funkcjonowania kierunków studiów**, które w przyszłości pozwolą byłym sportowcom pracować jako trenerzy, działacze sportowi lub animatorzy kultury fizycznej. Warto zauważyć, że badani wiązali swoją przyszłość w sporcie głównie z zawodem trenera, chociaż z doświadczenia wiedzą, że nie będą się z tym wiązały zbyt duże korzyści finansowe (stąd też konieczność edukacji w innym zawodzie). Obecnie bardzo nieliczni sportowcy wiążą swoją przyszłość z zawodami nauczyciela WF czy animatora na Orliku, co wiąże się z niskim prestiżem społecznym oraz niskim wynagrodzeniem. Promowanie i wspieranie kariery dwutorowej w sektorze sportowym lub okołosportowym ma sens, o ile warunki pracy w sporcie będą gwarantowały możliwość rozwoju osobistego i uzyskania godnego wynagrodzenia.
- W długoterminowej perspektywie najlepszym sposobem promowania kariery dwutorowej sportowców jest **wspieranie sektora sportowego i okołosportowego** (np. poprzez działania z zakresu zdrowia publicznego, promocję zdrowego stylu życia itp.), **tak by powstawały tam miejsca pracy dla sportowców**. W opinii wielu respondentów kariera dwutorowa sportowców powinna mieć wymiar przede wszystkim sportowy: aktywni sportowcy po zakończeniu kariery sportowej powinni mieć możliwość pracy w sektorze sportowym lub okołosportowym. Jednak w kontekście obecnego nasycenia sektora sportowego i stosunkowo niewysokich wynagrodzeń związanych z pracą w tym sektorze, należy przede wszystkim wspierać różnorodne kierunki kształcenia sportowców.
  - Bardzo dobrym, innowacyjnym pomysłem byłoby **wspieranie przedsiębiorczości wśród sportowców kończących karierę zawodową**, np. rozwijanie startupów działających w obszarze aktywności fizycznej i zdrowego stylu życia.
- Bardziej podstawowym problemem, a zarazem trudniejszym do rozwiązania na poziomie instytucjonalnym, jest kwestia roli i funkcjonowania związków sportowych, również w kontekście kariery dwutorowej. Autonomia związków sportowych utrudnia monitorowanie/kontrolowanie ich działalności z poziomu Ministerstwa, tymczasem to polskie

związki sportowe oraz akademickie kluby AZS, mają największe możliwości wspierania i działania na rzecz poprawy sytuacji sportowców.

- Pierwszym krokiem mogłaby być prezentacja wyników badania związkom i uświadomienie ich władzom, jak są one postrzegane w środowisku młodych sportowców.
- Zalecamy **wspieranie uczących się sportowców poprzez wspieranie trenerów**. Zaangażowanie i kompetencje trenera są jednym z czynników decydujących o karierze sportowca. Ważne jest, by wiedzieli, jak wspierać i motywować młodych ludzi, gdzie szukać finansowania i udogodnień dla kariery dwutorowej podopiecznych.
  - Warto wykorzystać w tym zakresie rezultaty projektu „Gold in Education and Sport”, opisanego we Wprowadzeniu.
- Z perspektywy potrzeb monitorowania skuteczności programu wspierania kariery dwutorowej zalecamy:
  - Stworzenie pełnej bazy mejlingowej sportowców należących do kadry narodowej, aktualizowanej na bieżąco.
  - Przeprowadzenie akcji informacyjnej wśród sportowców uświadamiającej celowość – z perspektywy ich interesów – uczestniczenia co pewien czas w niewymagających czasowo badaniach (15-minutowa ankieta raz na pół roku).

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

Ministerstwo
Sportu i Turystyki

